

**MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEK DERSLERİNDEKİ BAŞARI DÜZEYLERİNİN
YETENEK, İLGİ VE DEĞER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Adnan Murat Paçacıoğlu

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı için Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

ANKARA
Eylül, 1990

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler
Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programında YÜKSEK LİSANS
TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Prof. Dr. Eftem Özgürer)

Üye Doc. Dr. Nilüfer Voltan ACAR

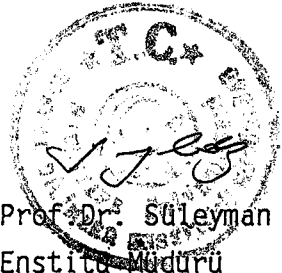
Üye Yar. Doc. Dr. Gültür Oskay

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım

...../...../1990

26 EYLÜL 1990

Prof. Dr. Süleyman YILDIZ
Enstitü Müdürü

T E Ş E K K Ü R

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi, değerlendirilmesi kısaca gerçekleştirilmesinde doğrudan veya dolaylı olarak pek çok kimsenin yardımları ve katkıları olmuştur. Bunların tümünü yazma imkanım olmamakla beraber bir kısmını belirtmek isterim.

Danışmanım Doğ. Dr. Nilüfer Voltan Acar, sabırla, titizlikle beni bu çalışmayı gerekleştirebileceğim düzeye etirdi. Araştırmanın her aşamasında bana yardımcı, yol gösterici ve öğretici oldu.

Prof.Dr. İ.Ethem Özgüven araştırmamın her bölümünü bilgi ve tecrübeleriyle titizlikle inceleyip eleştirerek bana yol gösterdi, katkıda bulundu,

Araş.Gör. Filiz Bilge çalışmamın her aşamasının danışmanıma ulaştırılmasında sonsuz sabır gösterdi, beni destekledi ve yol gösterdi,

Şişli Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Psi. Saadet Yılmazzer çalışmamın en başından beri büyük bir sabır ve şevkatle bana çalışma ortamı sağlayarak destekledi, katkıda bulundu,

Cengiz Doğru çalışmamla ilgili ihtiyaçlarımı sağlayarak katkıda bulundu,

Ailem sürekli olarak sorunlarımla ilgilenip bana yardımcı olarak destekledi,

Hepsine içtenlikle teşekkür ederim.

Ö Z E T

Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin Meslek Resimi, ve Meslek Derslerindeki başarı düzeylerinin kendini değerlendirme Envanteri ölçeklerinden Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri ve Yaratıcılık Değeri açısından incelenmesi için, Gültepe Endüstri Meslek Lisesi son sınıf öğrencisi 174 kişi üzerinde yapılan araştırmada;

Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği ve Güzel Sanatlar İlgisi puanları, başarı düzeyleri düşük olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Mekanik İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri puanları Meslek Resimi Dersi başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrenciler arasında fark yoktur.

Meslek Dersleri başarı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri ve Yaratıcılık Değeri puanları, başarı düzeyleri düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

SUMMARY

In the research which has been applied on 174 persons among the last year students of Gültepe Vocational High School in order to inquire as regards the talent of figure and space, interest in mechanics and fine arts, the professional satisfaction of using the talent and creativeness which are the measures of self-evaluation of the level of success in the Vocational subjects and technical drawing of the last year students in the Vocational High School; it has been determined that the students who succeed in the interest in fine arts capacity of figure and space than the ones who have less success in it.

There is no difference between the marks of the interest in mechanics, professional satisfaction of using the talent and creativeness of the students whose level of technical drawing.

It has not be determined that the marks of the students whose level of success in vocational subjects are not different than the ones whose level of success is low as regards the professional satisfaction of creativeness and using the talent, interest in fine arts, the talent of Figure an Space.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar.....	v
BÖLÜM I GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	3
Problem Cümlesi	5
Alt Problemler.....	5
Denenceler.....	6
Tanımlar.....	8
Sayıltılar.....	8
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	9
İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	9
Araştırmanın Gerekçe ve Önemi.....	24
BÖLÜM II YÖNTEM.....	27
Evren ve Örneklem.....	27
Veri Toplama Araçları.....	27
İşlem Yolu.....	30
Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM III BULGULAR.....	32
BÖLÜM IV TARTIŞMA VE YORUM.....	47
VARGI VE ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	57

TABLOLAR

<u>TABLO</u>	<u>SAYFA</u>
1 Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri	33
2 Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Mekanik İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri.....	34
3 Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri.....	35
4 Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri.....	37
5 Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Yaratıcılık Değeri Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri.....	38
6 Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri.....	40
7 Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Mekanik İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri.....	41

- 8 Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve
Düşük Öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi
Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri..... 42
- 9 Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve
Düşük Öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri
Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri..... 44
- 10 Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve
Düşük Öğrencilerin Yaratıcılık Değeri
Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri..... 45

B Ö L Ü M I

G İ R İ Ő

Doğduğu andan itibaren toplumsal yaşamın içine giren bireylerin toplumdaki yaşamlarını sũrdũrebilmeleri için bir statũ ve meslek sahibi olmaları gerekmektedir. Onların ğrenim göreceği dalı veya mesleği seçmesi en önemli kararlardan biridir. Bu olgunun bilinci içinde olan bireyler kũk yaşlardan itibaren bilinçsizce de olsa çeşitli mesleklere kendilerine uygun bulurlar. Yaşlarının artmasıyla birlikte bu seçimler daha bilinçli olarak berraklaşmaya başlar.

Bireylerin ğrenim göreceği dalı veya mesleği seçerken kendi ilgi, yetenek, ve değerlerini göz nũne alması hem toplum için hem de kendi psikolojik doyumları için önemlidir. Bu mesleki davranışların gelişimi bireylerin hayatları boyunca devam eden sũrekli bir gelişimdir.

Belli alanlarda uzmanlaşıp, otorite sahibi olan, ileri yaşlarda da mesleğini, içinde bulunduğu konumu terkedip değiştirenler mesleki gelişimin hayat boyu devam ettiğine bir örnek olabilir. Bu tũr davranışlarda bulunan kişiler seçtikleri mesleklerde toplum tarafından kabul edilmiş olsalar dahi, kendi psikolojik doyumlarını tam sağlayamamışlar ve yanlış meslek seçtikleri için böyle bir değişim yaşamak zorunda kalmışlardır. Sadece başarayı göz nũne alarak bu kişinin daha önceki meslek seiminin

doğru olduğunu söylemek de mümkündür. Ama bireylerin seçtikleri mesleklerin doğru ve isabetli olduğunu salt başarıyla ölçmek hatalı yorum ve sonuçlar da verebilmektedir. Bu nedenle bireylerin doğru ve isabetli seçim yaptıklarını çeşitli yönlerden incelemek daha tutarlı ve doğru sonuçlar verecektir.

Super'a göre mesleki davranışların gelişiminde en önemli dönem 15-25 yaşları arasındadır. Bu dönem ise öğrencilerin Lise ve Üniversite yıllarındaki keşif dönemine raslamaktadır (Aktaran: Özoğlu 1982). Meslek seçimine ilişkin sorunların tanımlanmasından Crites, Yetenek ve ilgi değişkenlerinin uygun değişkenler olduğunu belirtmektedir (Aktaran: Uzer 1987). Bu değişkenlerin içine değer bağımsız değişkeni de eklenebilir.

Sanayileşmeyle birlikte tüm dünyada en büyük sorunlardan biri haline gelen meslek seçimi, bu gelişim ve değişime ayak uydurmaya çalışan ülkemizde de iyi yetişmiş, kaliteli, başarılı ve mesleğine hakim kişilere ihtiyaç duyulmasına sağlamış ve çözülmesi gereken sorunlardan biri haline gelmiştir.

Bireylerin ileride acele meslek seçimi yaparak yanlış seçim yapmalarının önüne geçebilmek için bireylerin ilgileri, Yetenekleri, değerleri ve başarı durumları gözönüne alınarak ortaokul sıralarında mesleki yönlendirmeye gerek vardır.

Problem Durumu

Bireyin meslek seçimini etkileyen etmenler arasında zihinsel yetenekler, özel yetenekler, türlü kişilik özellikleri ve benlik tasarımı, ilgiler, değerler, akademik başarı, cinsiyet, çevresel etmenler; bunlardan özellikle ailenin sosyal ve ekonomik düzeyi, ana-baba mesleği, ailenin değer yargıları vb. ayrıca bireyin mesleki gelişim düzeyi önemli etmenler olarak gösterilmektedir (Kepçeoğlu 1985:58).

Kepçeoğlu'nun aktardığına göre (1985), Super'in yaptığı araştırma sonuçlarında meslek seçimini etkileyen etmenler altı grupta toplanmaktadır. Bunlar:

1. Biyolojik Etmenler, (Bireyin fiziksel özellikleri, cinsiyet, beden yapısı, görme ve işitme durumu vb.)

2. Sosyolojik Etmenler, (Duyguları, değerleri, aile ile ilişkileri, bağlı olduğu arkadaş çevresinin etkileri ve baskıları, ailenin sosyal düzeyi, yakın ilişki kurulan öteki kişiler.)

3. Psikolojik yada Kişisel Etmenler, (Bireyin ihtiyaçları, duyguları, tutumları, değerleri, ilgileri ve yetenekleri).

4. Ekonomik Etmenler, (Ailenin ekonomik düzeyi, çevrenin yada ülkenin genel ekonomik durumu, otomasyon ve teknik gelişmeler, bunların toplumun insan gücü üzerindeki etkileri).

5. Politik Etmenler, (Mesleğe girme olanaklarıI iş bulma olanakları, değişik eğitim ve yetişme fırsatları vb).

6. Şansla İlgili Etmenler, (Doğal afetler, işleri ve işyerlerini etkileyen beklenmedik olaylar, iç ve dış savaşlar vb.)

Yukarıda belirtilen çeşitli etmenlerle meslek seçimini yapan bireylerin, seçtikleri meslekleri öğrenebilmeleri ve icra edebilmeleri için ülkemizde iki yol vardır. Eğer bireyin seçtiği meslek öğrenim görmeyi gerektiriyorsa, bu meslekle ilgili öğrenim kurumlarına gitmek; eğer öğrenim görmeyi gerektirmiyorsa, ilkokuldan sonra çeşitli etkenlerle belirlediği mesleği çıraklık, kalfalık ve ustalık yollarından geçerek öğrenmek.

Öğrenim görerek meslek sahibi olma yolunu seçenler için de ülkemizde iki yol vardır:

1. Ortaöğretimde bir meslek seçmek ve ortaöğrenimini bitirdiğinde meslek sahibi olmak, dilerse daha üst eğitim kurumlarına giderek mesleğinde ilerlemek,

2. Ortaöğrenimini bitirdikten sonra yükseköğrenime girerken meslek seçimini yapması ve yükseköğrenimini bitirdiğinde bir meslek sahibi olması.

Birinci yolu seçenler için ülkemizde Meslek Liselerine gidilir. Bunlar üç ya da dört yıllık bir eğitimden sonra bu okullardan bir meslek sahibi olarak mezun ola-

bilirler. Bu liselere girenler bir ölçüde meslek seçimlerini yapmış olurlar. Bu liselerin mezunları çıraklık ve kalfalık yoluyla meslek sahibi olanlara göre daha kalifiye elemanlar olup iş ortamında kabul gören yetişmiş elemanlardır.

Bu liselere giren öğrenciler acaba uygun bir meslek seçimi yaparak mı öğrenime başlamışlar ya da bu seçimleri tamamen tesadüfi bir seçim midir?

Araştırmanın amacı da bu durumu ortaya çıkarmak için, Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin çeşitli derslerdeki başarılarının çeşitli yetenek, ilgi ve değer ölçütleri üzerindeki etkilerini incelemektir.

Problem Cümlesi

Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin meslek derslerindeki başarı düzeylerinin, ilgi, yetenek ve değer düzeyleriyle bir bağlantısı varmıdır?

Alt Problemler

Araştırma sonucunda ulaşabilmek için üzerinde durulması gereken problemler şunlardır:

1. Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri farklı meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin Mekanik ilgisi, Güzel Sanatlar ilgisi, Şekil-Uzay Yeteneği, Yeteneği kullanma Değeri ve Yaratıcılık Değeri puanları arasında fark var mıdır?

2. Meslek derslerindeki (Meslek Resimi hariç) başarı düzeyleri farklı meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri ve Yaratıcılık Değeri puanları arasında fark var mıdır?

Denenceler

Araştırmanın denenceleri şu şekilde belirlenmiştir:

- 1.0. Meslek Resimi dersindeki başarının Yetenek, ilgi ve değer puanları ilişkisi.
- 1.1. Meslek Resimi Dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları, başarı düzeyleri yüksek olanların Şekil-Uzay Yeteneği puanlarından düşüktür.
- 1.2. Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Mekanik İlgisi puanları, başarı düzeyleri yüksek olanların Mekanik İlgisi puanlarından düşüktür.
- 1.3. Meslek Resimi Dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları, başarı düzeyleri yüksek olanların Güzel Sanatlar İlgisi puanlarından düşüktür.
- 1.4. Meslek Resimi Dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin yeteneği Kullanma Değeri puanları, başarı düzeyleri yüksek olanların Yeteneği Kullanma değeri puanlarından düşüktür.

- 1.5.Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları, başarı düzeyleri yüksek olanların Yaratıcılık Değeri puanlarından düşüktür.
- 2.0.Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi hariç) başarının Yetenek, İlgi ve Değer puanları ilişkisi.
- 2.1.Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Şekil-Uzay Yeteneği puanları arasında fark yoktur.
- 2.2.Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Mekanik İlgi puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Mekanik İlgi puanları arasında fark yoktur.
- 2.3.Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgi puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Güzel Sanatlar İlgi puanları arasında fark yoktur.
- 2.4.Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Yeteneği Kullanma Değeri puanları arasında fark yoktur.

2.5.Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Yaratıcılık puanları arasında fark yoktur.

Tanımlar

Araştırmada geçen ve açıklanması gerekli olan kavramlar şunlardır:

Meslek Lisesi, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, ortaokuldan sonra bir mesleğe yönelik eğitim veren üç yıllık ortaöğretim kurumu.

İlgi; Bireylerin gereksinmelerini doyuran ve karşılayan öğrenilmiş hoşlanma ya da hoşlanmama duygusu biçiminde belirlenmiş davranışlar (Kuzgun 1982; Uysal 1970).

Yetenek, Kalıtımla getirilen gizilgücün, eğitim ve çevre etkisi ile geliştirilmiş kısmıdır (Kuzgun 1988).

Değer, Meslek faaliyetlerinin sonunda beklenen doyum (Kuzgun 1988).

Sayıltılar

Araştırmanın dayalı olduğu sayıltı:

Envanter öğrencilere verilmeden önce, test sonuçlarının Üniversiteye giriş sınavı öncesinde kendilerini tanımalarını ve daha sağlıklı seçimler yapmalarına yardımcı olacağı belirtilmiştir. Bu nedenle araştırmaya katılan

Öğrenciler envanteri içtenlikle ve açık olarak cevaplandırmışlardır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlı yönleri aşağıda belirtilmiştir:

1. Bu araştırmada öğrencilerin kendini değerlendirme envanterinden elde edilen Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri alt ölçek puanları üzerinde durulmuştur. Diğer puanlar araştırmada inceleme konusu edilmemiştir.
2. Bu araştırma İstanbul'da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Gültepe Endüstri Meslek Lisesi'nde yapılmıştır. Sonuçlar ancak bu araştırmanın evrenini oluşturan Gültepe Endüstri Meslek Lisesinin geçmişte mezun olan, 1989-1990 öğretim yılında öğrenim gören Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerine benzediği oranda diğer öğrencilere genellenebilir.
3. Araştırmada sadece öğrencilerin meslek derslerindeki başarıları ele alınmıştır.

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Meslek seçimi, mesleki ilgi, yetenek ve başarı konusunda yurt dışında ve içinde bir çok araştırmalar yapılmıştır.

Mesleki İlgi konu unda yapılan araştırmalar:

İlginin ne olduğu ve nasıl ölçülebileceği konusunda ilk alışmalar Carnegie Institue of Technology'de Walter Bingham tarafından yapılmıştır (Aktaran: Kuzgun 1984).

Ölçülen ilgilerle meslek seğiminin isabet derecesini saptamak amacıyla Hağanah (1955) Strong Mesleki İlgi Envanteri ile, Barnette (1951) Kuder İlgi Envanteri ile araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırma sonuçlarında ilgilerle seğilen bazı mesleklerdeki başarı arasında ilişkiler bulunmuştur. İlgilerin seğilen mesleklere uygunluğu ile ilgili başka bir araştırma ise Lipsett ve Wilson (1954) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Yetenekler ve İlgiler meslekteki başarı için önceden tahmin yapma olanağı sağlamaktadır. Araştırmacılar bu araştırmada lise son sınıf öğrencilerine Kuder İlgi Envanteri uygulamışlar ve mezun olduktan sonra girdikleri meslekleri ne dereceye kadar sevdiklerini saptamışlardır (Aktaran: Akdemir 1987).

Younis (1986) yaptığı araştırmada Arap ve Yahudi lise öğrencilerinin mesleki ilgi ve beklentileri üzerinde meydana getirdikleri analiz edilmektedir. Araştırma sonucunda; uzmanlık alanında iş fırsatının olmaması ve ana babaların ve arkadaşların öğrencilerin mesleki ilgileri üzerindeki algılanan etkisi gibi engellerin tek tek mesleki ilgilerdeki bazı değişikleri anlamlı olarak etkilediği görülmüştür. İrk değişkeninin mesleki beklentiler-

deki bazı değişikleri anlamlı olarak etkilediği bulunmuştur. Başka bir deyişle Arap öğrencilerin mesleksel beklentileri, Yahudi öğrencilerin mesleksel beklentilerinden daha düşük bulunmuştur.

Coştur (1989) yaptığı araştırma sonucunda YÖP tercihlerini yapan öğrencilerin mesleki ilgilerini dikkate almadıkları sonucuna varmış.

İlgi ve Cinsiyet konusunda yapılan araştırmalar:

Terman ve Miles (1936), Carter ve Strong (1933), Yum (1942) ve Strong (1943) gibi yazarlara göre, erkekler fiziki etkinler, elişi ve bilimsel konular, politika ve pazarlama gibi alanlarla daha çok ilgilenmektedirler. Kızlar ise sanat, müzik, edebiyat, sekreterlik, öğretmenlik ve sosyal ilişkilerle daha çok ilgilenmektedirler. Bennett (1963) yaptığı araştırma sonunda kızların mekanik, elişi alanlarına daha az ilgi duyduklarını vurgulamıştır (Aktaran: Coştur 1989).

Science Research Associates (1959) nın Kuder İlgi Envanteri'ne ilişkin araştırma bulgularında; kız ve erkeklerin ilgi alanlarının farklı olduğu saptanmıştır. Bu Envanter'de bilimsel, elişi, hesaplama ve ikna gibi alanlarda erkeklerin puan ortalamaları kızlardan daha yüksektir. Buna karşılık kızların da müzik, sanat, edebiyat, büro işleri ve sosyal hizmet alanlarında erkeklerden daha yüksek derecede ilgiye sahip oldukları görülmüştür (Aktaran: Coştur 1989).

Super ve Crites (1962) genellikle kadınların sanat, müzik, edebiyat, insan hizmetleri, ofis hizmetleri, öğretmenlik ve sosyal hizmet alanlarına karşı daha çok ilgi duyduklarını; buna karşılık erkek ilgilerinin daha çok bedensel faaliyetler, fen ve bilim, teknik, politika ve ticaret alanlarına doğru kaydığını destekleyen bulgular elde etmişlerdir. (Aktaran: Coştur 1989).

Sanay (1962) öğrencilerin meslek gruplarına bağlılıkları değerleri incelediği araştırmasında, erkeklerin serbest mesleklere (Doktorluk, Mühendislik, Avukatlık), kızlarında daha çok öğretim mesleklerine yüksek prestij verdiklerini bulmuştur (Aktaran: Coştur 1989).

Uysal (1970) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada; çoğunlukla bilimsel, teknik ve sosyal hizmet alanlarındaki mesleklere ilgi duyulduğunu fakat ilgilerle meslek tercihleri arasında bir tutarlılık olmadığını saptamakla birlikte; batıda yapılan bütün araştırmalarda, erkek öğrencilerin elişi ilgi alanında kızlardan oldukça farklı olmalarına karşılık kendisinin yaptığı araştırmada bu alanlarda cinsiyet farklılığının görülmediğini belirtmektedir.

Koç (1973) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında cinsiyete göre ilgilerde farklılık bulmuştur. Ünal (1973) da yaptığı araştırmada aynı yönde bir ilişki bulmuştur (Aktaran: Coştur 1989).

Post-Kammer ve Smith (1985) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmanın bulgularına dayanarak geleneksel kadın ve erkek mesleklerinin her ikisinde gözönünde tutmada mesleki ilginin önemli rol oynadığını ve ilginin, cinsiyet farkının bir fonksiyonu olduğunu belirtmektedirler (Aktaran: Coştur 1989).

Çimen (1988) yaptığı çalışmada cinsiyetin öğrencilerin mesleki ilgileri üzerinde etkili olduğunu, ailenin gelir düzeyinin öğrencilerin ilgi puanları üzerinde, müzik ilgisi hariç etkili olmadığını, anne ve babanın öğrenim düzeylerinin de, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yerleşim merkezlerinin farklı olmasının ilgi düzeyleri üzerinde etkili olmadığını sonucuna varmıştır.

Yetenekle ilgili pek çok araştırmalar yapılmıştır. Bunlar çeşitli alt başlıklar halinde ele alınabilir.

Yetenek-başarı konusunda yapılan araştırmalar:

Haven (1965) yaptığı çalışmada, yaratıcı düşünme yeteneği, yaratıcı üretim ve benlik kavramı arasında bir ilişki aramaya çalışmıştır. Minnesota Üniversitesinde yaptığı araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, yaratıcı üretim ile yaratıcı düşünme arasında yüksek ve olumlu bir ilişki bulunmuştur (Aktaran: Süzen 1987).

Passons, 1967 yılında Fresno Üniversitesinde, SAT'ın ACT (American College Test)'in ve lise öğretimindeki not

ortalamalarının üniversite birinci dönemde en yüksek (0.41) korelasyon verdiği, yetenek test sonuçlarının derslerdeki başarıyı yordama gücünün de oldukça yüksek bulunduğunu ifade etmektedir (Aktaran: İleri 1985).

Brown ve Lighsey 1969 yılında Georgia Southern College de bir grup birinci sınıf öğrencisinin sözel yetenek, sayısal yetenek ve toplam yetenek ile İngilizce dersindeki başarılarını karşılaştırmışlardır. Araştırmacılar, erkek ve kız öğrenciler arasında Yetenek testi ile İngilizce dersi notları karşılaştırması açısından erkekler lehine önemli fark olduğunu fakat Yetenek testi puanlarının birinci sınıf başarısını yordamada yetersiz olduğunu ifade etmektedir (Aktaran: Özdoğan 1988).

Çetin'in aktardığına göre (1985), Chisson ve Lanier 1973 yılında Georgia Southern College'in birinci sınıfına devam eden öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmada en geçerli yordayıcılardan birinin lisedeki başarı ortalaması olduğunu, sayısal yetenek puanlarının ikinci derecede, sözel yetenek puanlarının ise üçüncü derecede yordayıcı olduğunu ifade etmektedir.

Bross (1979) yaptığı çalışmada Yaratıcı Düşünme Yeteneği ile akademik başarı arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu bulmuştur (Aktaran: Süzen 1987).

Boyden Prairie View Ziraat Teknik Yüksekokulunun Endüstri Bölümünde 1967-1970 yılları arasında öğrenim gören 400 öğrencinin lise öğrenimleri sırasında aldıkları endüstriyel sanatlar derslerinin sayısı ve Amerikan Üniversitelerine giriş sınavlarında aldıkları puanlarla bu yüksekokulun birinci sınıfındaki akademik başarılarını karşılaştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Amerikan Üniversitelerine giriş sınavı puanlarının, adı geçen okulda Endüstriyel Sanatlar dersindeki başarıyı yordayan iyi bir yordayıcı olmadığı görülmüştür (Aktaran: Özdoğan 1988).

Yetenek-İlgi konusunda yapılan araştırmalar:

Ülkü (1976) yaptığı araştırma sonucunda grup rehberliğinin öğrencilerin ölçülen ilgileri ile ileride çirmeyi düşündükleri meslekler arasında bir bağdaşım sağlamada etkili olmadığı ancak fen dallarında başarı için ilgi kadar yeteneklerinde dikkate alınması gerektiği yolunda bir içgörü geliştirmelerine yardımcı olduğu saptanmıştır.

Ulusoy (1980) yaptığı araştırmada öğrencilerin yöneldikleri meslek alanları ile bireysel nitelikler (İlgi, Yetenek, başarı) ve toplumsal-ekonomik düzeyler arasında ki bağlantıları araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda; en yüksek ilgi alanları arasında yüksek olmayan düzeyde anlamlı bir ilişki görülürken, en düşük ilgi alanları ile mesleki yönelim alanları arasında ilişki görülememiştir.

Mesleki yönelim alanları ile yetenek arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin yöneldikleri mesleklerle sevdikleri ve sevmedikleri dersler arasında anlamlı ilişkiler saptanamamıştır.

Kuzgun (1982) yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin sayısal ve şekilsel yetenekleri ile mekanik hesaplama ve sosyal hizmet ilgilerini ve bunlara ilişkin meslekleri çok az tanıdıklarını, yapılan rehberlik hizmetinin bu yetenekler ve ilgilerle bunlara uygun mesleklerin tanıtılmasını anlamlı düzeyde artırdığını ortaya koymuştur.

Uzer (1987)'in aktardığına göre, yeteneklerle mesleki ilgiler arasındaki ilişkiyi ve yapıyı incelemek amacıyla yapılan bir araştırmada Holland'ın Mesleki İlgi Testi ile bu ilgi alanlarından her birine karşı gelen en belirgin yetenek testleri uygulanmıştır. Araştırma bulguları, yetenekler ile bunlara karşı gelen mesleki ilgiler arasındaki varyansın kısmen az olduğunu göstermiştir. Sonuçlar, yetenek ve ilgilerin benzer şekilde yapılandığını göstermekle birlikte, her kesimin (domain) kısmen birbirinden bağımsız olabileceğini ortaya çıkarmıştır.

Uzer (1987) "Lise Öğrencilerinin Yükseköğrenim Programları Tercihleri ile Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler" isimli araştırmasında şu sonuçlara varmıştır:

1. Erkek öğrencilerin yetenek alanıyla daha uyumlu tercih yaptıkları,
2. Kız öğrencilerin yetenek düzeylerine daha uygun tercih yaptıkları,
3. Kız öğrencilerin ilgi alanıyla daha uyumlu tercih yaptıkları,
4. Eşit ağırlıklı ÖYS puanı bakımından üst gruptan alt gruba doğru gidildikçe tercih ile yetenek alanı arasındaki uyumsuzluğun arttığı.

Kuzgun (1988), Kendini Değerlendirme Envanterinin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin çalışmasında, çeşitli tür liselere uygulanan envanterin alt testlerinden elde edilen sonuçlara göre, Şekil-Uzay Yeteneği ve Mekanik ilgisi en yüksek olarak Endüstri Meslek Liseleri bulunmuştur.

Yetenek-Cinsiyet konusunda yapılan araştırmalar:

Chu-Quan-Minh (1981), Viatnamlı, Filipinli ve Anglo Amerikan Üniversitelerindeki öğrencilerin yaratıcı düşünme yetenek düzeylerini ölçmüştür. Araştırmanın sonuçlarında kızlar daha yüksek şekilsel akıcılık puanı elde etmişlerdir; erkekler ise şekilsel özgünlük ölçümlerinde kızlardan daha yüksek performans göstermişlerdir (Aktaran: Süzen 1987).

Aksu (1985) araştırmasında, değişik fen öğretim yöntemlerinin ve cinsiyetin, beşinci sınıf öğrencilerin

fen erişisi, mantıksal düşünme yeteneği ve yaratıcı düşünme yeteneği üzerindeki etkilerinin neler olduğunu bulmayı amaçlamıştır. Araştırmanın yaratıcı düşünme yeteneği ile ilgili bulgulara göre, cinsiyetin ve yöntemin yaratıcı düşünme yeteneği üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat, cinsiyetin ve yöntemin yaratıcı düşünme yeteneği üzerindeki ana etkileri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Aktaran: Süzen 1987).

Ömeroğlu (1986) yaptığı araştırmada, ana okuluna giden 5-6 yaşındaki kız ve erkek çocukların zeka ve yaratıcı düşünme yetenekleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, zeka bölümü ve yaratıcı düşünme yeteneğinin boyutları arasında olumlu yönde ancak, yüksek olmayan bir ilişki bulunmuştur (Aktaran: Süzen 1987).

Yetenek ve Meslek seçimi konusunda Toker ve Samurçay (1978) Üniversite Seçme Sınavına giren lise mezunu adayların yaptıkları tercih sıralamalarında kendi yeteneklerine ne derece gözönünde tuttıklarını araştırmışlardır. Adayların yetenek düzeyleri arttıkça daha az tercih yaptıklarını, ağırlıklı fen puanı ile öğrenci alan yükseköğrenim programlarını tercih ettiklerini ve ilk tercihlere yerleşme yüzdelerinin arttığını ortaya koymuştur.

Yetenek ve Benlik kavramı konusunda ise Süzen (1987) yaptığı araştırmada ilkokul beşinci sınıf öğrencilerinde

yaratıcı düşünme yeteneği ile benlik kavramı arasındaki ilişkiyi araştırmış olumlu yönde ilişki bulmuştur.

Başarı konusunda yapılan araştırmalar:

1967-1968 yıllarında Toker, Uçkunkaya ve Gülcü yaptıkları araştırma sonucunda, lisenin farklı kollarından mezun olmanın üniversitenin bazı bölümlerinde öğrenci başarısını etkilediği sonucunu elde etmişlerdir (Aktaran: Özdoğan 1988).

Onay (1972) Hacettepe Üniversitesinde yaptığı araştırmasında lise başarılarıyla üniversite başarıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varmıştır. Akgün (1976) yaptığı araştırmada aynı yönde sonuçlara varmıştır (Aktaran: Özdoğan 1988).

Özdoğan (1988) araştırmasında, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile üniversite giriş puanları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonucunda; Üniversite giriş puanları yüksek olanların akademik başarılarında yüksek olduğunu bulmuştur.

Başarı-Değer konusunda yapılan araştırmalar:

Özgüven (1970) yaptığı araştırma sonucunda üniversitede istediği bir bölüme girmiş veya girmemiş olma faktörünün üniversitedeki başarıyı etkilediğini ortaya koy-

muştur. Ayrıca öğrencilerin başarılarına ilişkin kendi beklentileri ile üniversitedeki başarıları arasında da anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmektedir.

Meslek Seçimi konusunda yapılan araştırmalar:

Türker (1988)'in aktardığına göre; öğrencilerin mesleki rehberliğe olan ihtiyaçlarına işaret eden göstergelerden biri de danışmanlara öğrenciler tarafından getirilen problemlerde düşümlenmektedir. A.B.D. 'de Kaliforniya Eyaleti okullarında görevli danışmanların en sık uğraşmak zorunda kaldıkları öğrenci problemleri aşağıdaki sırayı izlemektedir:

Danışmanların en sık uğraştıkları Öğrenci Problemleri	Sırası
Okuldaki çalışmalara uyum sağlama	1
Gelecek: Eğitimsel	2
Gelecek: Mesleki	3
Ev ve Aile	4
Kişisel Psikolojik	5
Sosyal Psikolojik	6
Para Sorunu, yaşam koşulları ve iş	7
Ders Programı ve Öğretim yaklaşımları	8
Sağlık ve fiziksel gelişme	9
Okul ve dinlenme	10
Flört, seks ve evlenme	11
Ahlak ve din	12

Bu listeye bakıldığı zaman danışmanlara getirilen mesleki sorunların üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Buradan da ortaya çıkan sonuç öğrencilerin mesleki eğilim konusunda sorunlarının birçokları için önem arz ettiği ve bununla başa çıkmak için yardıma ihtiyaç duydukları görülebilir. ve mesleki rehberliğin önemi ortaya çıkar.

Türker'in (1988) aktardığına göre; gençlerin mesleki gelişmelerini konu alan bazı çalışmalar ise şu bulgularla sonuçlanmıştır:

1. Birçok öğrenciler meslek tercihlerini dar bir meslekler grubu içinden yapmaktadır.
2. Öğrencilerin daha geniş bir oranı belli mesleklere gerçekten girmeden çok sadece girme umudunu beslemektedir.
3. Erkek çocuklar, diğer alanlara kıyasla daha fazla sayıda mesleki imkanlar sunan ücretli memuriyet, satıcılık ve benzeri mesleklere per ilgi duymaktadırlar.
4. Birçok öğrenciler psikolojik testlerle ölçülen yeteneklerinin ya üstünde ya da altındaki meslekleri seçmektedirler. Yüksek zihinsel yeteneğe sahip öğrencilerin bazen sınırlı zihinsel imkanlar sunan meslekleri seçtikleri, düşük zihin yeteneği sahibi öğrencilerin ise arada bir zihinsel yönden uygun olmadıkları mesleklerde karar kıldıklarını görülmektedir.

5. Lise öğrencilerinin yaklaşık olarak üçte biri mesleklerle ilgili bir tercihte bulunamamaktadırlar.
6. Çeşitli mesleklerle ilgili olarak kazanç imkanları, gerekli nitelikler ve fırsatlar konusunda öğrencilerin bilgi sahibi olmadıkları dikkati çekmektedir. Bir çok öğrenciler belli bir mesleği benimsemiş bir kimsenin gerçekte kazandığından çok fazlasını kazanabileceklerine inanmaktadırlar.
7. On kızdan dokuzu yaşamları boyunca yirmi beş yıl çalışacaklardır. Buna rağmen kızların çoğunun gelecekle ilgili planlarının evlilikten sonra sona erdiği görülmektedir.

Bu çalışma sonucundan da anlaşılmaktadır ki; bireylerin kendi ilgi, yetenek ve değerlerini tam olarak değerlendiremedikleri bunun sonucunda kendilerine uygun olmayan mesleklere yöneldikleri ayrıca meslekler hakkında yanlış yargılara sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Böylece hem kendileri psikolojik doyumlarını tam sağlayamamaktadırlar. Bunun sonucu kendileriyle barışık bir toplum yerine sağlıklı bir toplum ortaya çıkmakta hem de kendilerine uygun olmayan alanlarda çalıştıklarından ülke ekonomisine olumsuz olarak etkide bulunmaktadırlar.

Türker (1988)'in aktardığına göre; Hahn ve Mclean'e göre mesleki planlamada yardıma ihtiyaç duyan lise öğrencilerinin ortak problemleri şunlardır:

1. Mesleki tercih konusunda kararsız olma,
2. Mesleki tercihi olmama,
3. Uygun düşmeyen mesleki seçim.

Bu araştırmaya bakıldığında lise öğrencilerinin bir çoğunu meslekleri tanımadığı bunun sonucu mesleki seçimlerini yapamadıkları, meslekleri tanıyanların ise tercih yapma konusunda kendilerini tanımadıkları için seçim konusunda kararsız oldukları ya da yanlış seçim yaptıkları görülmektedir.

Navaro (1979) Boğaziçi Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı bir araştırmada; İsrail'de hazırlanan bir "rehber" oyununu kullanmış. İsrail'de hazırlanan "Rehber" oyunu bir meslek seçme simülasyonu olarak eğitsel amaçla, yani meslek seçmeye yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırma sonucunda oyunun uyarlanmış şeklinin oyuna katılan gençlere yeni meslek seçme kavramları tanıtmadığını göstermiştir.

Mesleki İlgi-Yetenek-Başarı konusunda yapılan araştırmalar:

Walsh ve Hanle (1975); Mesleki ilgi, akademik başarı ve akademik yetenek değişkenleri yönünden uygun olan ve olmayan meslek seçimi yapanlar ile meslek seçimi konusunda kararsız olan gruplar arasında fark olup olmadığını test etmek amacıyla yaptığı araştırmada ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçimi yapan kız öğrencilerin mesleki doyum

puanlarının diğerlerinden daha yüksek, iş verimlerinin daha iyi olduğunu bulmuştur (Aktaran: Coştur 1989).

Değer-İlgi-Yetenek konusunda yapılan araştırmalar:

Kuzgun (1976) yaptığı araştırmada öğrencilerin mesleki kazanç, şöhret gibi yüzeysel ve dışsal faktörlerden çok yetenek ve ilgilerine uygunluk gibi kendini gerçekleştirmeye yönelik faktörlere önem verdiklerini ortaya çıkarmıştır.

Yapılan araştırmaların tümüne bakıldığında meslek liselerinde okuyan öğrencilerin, meslek derslerindeki başarılarıyla yetenek, ilgi ve değerlerinin incelenmediği görülmektedir.

Araştırmanın Gerekçe ve Önemi

Meslek, belli bir eğitimle kazanılan, kuralları toplunca belirlenmiş ve kazanç elde etmek için yürütülen, sistemli faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Meslek faaliyetlerinin yürütülmesi belli bazı nitelikler gerektirir ve sonunda kişiye bazı doyumlar sağlar. Para ve maddi kazanç meslek faaliyetleri ile elde edilen doyumların yanında gelir. Ancak geçinmek için para kazanmak durumunda olmayan kimselerinde bir meslek edinmeye çalıştıkları veya bir meslek icra ettikleri bilinmektedir. Yine bazı kişilerin az kazanç getiren meslekleri tercih ettikleri gözlenmektedir. O halde, para kazanmanın bir meslek edinmede

ve iş tutmada tek faktör olmadığı söylenebilir.

İnsanların ihtiyaçları çok çeşitli olup bunların önem sırası da kişiden kişiye değişiklik gösterir. İnsanlar, her faaliyette olduğu gibi, meslek faaliyetlerinin sonunda da ihtiyaçlarının giderilmesini ve doyuma ulaştırılmasını bekler.

Öte yandan meslekler, gerektirdikleri nitelikler ve sağladıkları olanaklar yönünden çok çeşitlilik gösterirler. Meslekler arasında gözlenen bu çeşitlilik bireyler arasında gözlenen nitelik çeşitliliğine denk düşmektedir. Burada önemli olan bir kimsenin sahip olduğu özellikleri en çok gerektiren ve beklentilerini en iyi biçimde karşılayacak olan bir mesleği seçmesidir. Seçme durumunda olan bir kimsenin doğru ve yerinde karar verebilmesi için her şeyden önce, ne istediğini bilmesi ve isteklerine erişebilme gücünü iyi tanıması gereklidir. Bu da gerek kendisi gerekse üzerinde durduğu meslek seçenekleri hakkında sistemli bir inceleme yapması ile gerçekleşebilir.

Bireylerin toplumsal yaşama atıldıkları ilk günden beri karşılaştıkları en önemli sorun hangi mesleği seçecekleri konusudur. Sanayileşmenin birlikte getirdiği uzman ve karmaşık meslek alanlarında bu soruyu cevaplamak daha da güçleşmektedir.

Bu araştırmada bireylerin karşılaştıkları bu meslek seçme sorununu çözüp çözmediklerini anlayabilmek için ya-

pılmıştır. Yani bireyler sanayileşmiş ve karmaşık toplumun getirdiği uzman ve karmaşık meslek alanlarında kendilerine uygun doğru bir seçim yapabilmişlermidir?

Araştırma sonucundan bireylerin Yetenek, İlgi ve Değer düzeyleriyle başarıları karşılaştırılarak aralarındaki bağıntı ortaya konacaktır. Elde edilen bu bilgiler ortaokul sonunda meslek liselerine alınacak öğrencilerin başarılı olmaları için hangi kişisel etmenlerin gözönünde tutulması gerektiğini gösterecektir.

Bu bilgiler okullarda dersanelerde Mesleki Rehberlik alanında görevli kişilerce öğrenci seçiminde test hazırlayan ÖSYM ve diğer kişi ve kurumlara katkı sağlayacaktır.

Endüstri Meslek Liselerinde şimdiye kadar bu türde başak bir araştırma yapılmaması da araştırmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

B Ö L Ü M II

Y Ö N T E M

Bu bölümde araştırmanın evreni ve örneklemini belirtilmiş, veri toplama aracı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca araştırmanın işlem yolu ve araştırma sonunda elde edilen verilerin analiz yöntemi açıklanmıştır. Bu araştırmada survey yöntemi kullanılmış ve buradan elde edilen verilere dayalı olarak araştırma yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni İstanbul'da Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Gültepe Endüstri Meslek Lisesinde 1989-1990 öğrenim yılında lise son sınıfta okuyan öğrencilerdir.

Bu araştırmada örneklem olarak Gültepe Endüstri Meslek lisesinde öğretim gören 250 lise son sınıf öğrencisinden meslek resimi, Atölye ve bu iki dersten başka meslek derisi alan 174 öğrencinin tümü ele alınmıştır.

veri Toplama Araçları

Öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri ve Yaratıcılık Değeri ile ilişkili bilgiler "Kendini Değerlendirme Envanteri" alt ölçütlerinden, başarılarına ilişkin bilgiler okuldaki dosyalarından (Birinci dönem sonunda elde ettikleri notlardan) elde edilmiştir.

1. Başarılarına İlişkin Bilgiler,

Öğrencilerin birinci dönem sonunda aldıkları notlar, son sınıf öğrencilerinin idari işleriyle ilgilenen ilgili müdür yardımcısından alınmıştır. Bu bilgiler her öğrencinin birinci dönemde aldıkları notların sınıf sınıf düzenlenmiş tüm notlarını gösteren bir listedir.

2. Kendini Değerlendirme Envanteri,

Kuzgun (1988) tarafından geliştirilen envanter, öğrencilerin kendi kendilerine uygulayabildikleri, kendi yetenek, ilgi ve değerleri konusunda bilgi sahibi olup, bu alanlarda çeşitli alt ölçeklere göre bilgilendirilen, kendilerini tanımlamalarına yardımcı olan bir araçtır.

Bireylerin yetenekleri konusunda sözel yetenek, Sayısal Yetenek, Şekil-Uzay Yeteneği olmak üzere üç alt ölçekte sonuç vermektedir. Araştırmada ilgilenilen şekil uzay yeteneği; şekiller arasında benzerlik ve farkları, şekillerdeki değişimin temelindeki ilkeyi algılayabilme, düzlem üzerine çizilmiş bir şekli, cisimî üç boyutlu görebilme gücünü ifade eder. (Kuzgun 1988).

İlgileri konusunda ise temel bilimler, sosyal bilimler, canlı varlık, mekanik, ikna, ticaret, iş ayrıntıları, edebiyat, güzel sanatlar, müzik, sosyal yardım olmak üzere onbir (11) alt ölçekte sonuç vermektedir. Araştırmada ilgilenilen mekanik ilgisi ve güzel sanatlar ilgisidir. Me-

kanik ilgisi; çeşitli alet ve makinalar yapmak, işletmek ve onarmak gibi faaliyetlerden hoşlanmaktır (Kuzgun 1988).

Bireylerin değerlerini ise yeteneği kullanma, Yaratıcılık, Yarışma, İş birliği, değişiklik, düzenli yaşam, liderlik, kazanç, ün sahibi olam konusunda dokuz (9) alt ölçekte sonuç vermektedir. Değer; meslek faaliyetleri sonunda beklenen doyum, Yaratıcılık; işleri gördüğünden, öğrendiğinden farklı biçimde yapma, yenilikler ortaya koyma gücüdür (Kuzgun 1988).

Kendini değerlendirme envanteri bireylerin yetenekleri, ilgileri, değerleri konusunda toplam yirmi üç (23) alt ölçekte puan ve grafik olarak bunların dökümünü vermektedir. Böylece bireylerin kendilerini daha iyi tanımalarına, değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır.

(1) Envanterin Güvenirliği:

Kuzgun (1988) tarafından yapılan çalışmada envanterin güvenirliliği iç tutarlılık, kararlılık, ölçeklerarası ilişkiler yönünden araştırılmıştır.

Envanterin yetenek ve ilgilere ilişkin alt ölçeklerinde maddelerin iç tutarlılık katsayıları, değer ölçeklerinden daha yüksek bulunmuştur.

Envanterin kararlılık düzeyi için yapılan araştırma sonucunda, korelasyon katsayılarının 0,58 (Yaratıcılık) ile 0,87 (Mekanik) arasında değiştiği ve medyan katsayısının

0.73 olduğu bulunmuştur. Testi tekraralama yöntemi ile elde edilen korelasyon katsayılarının iç tutarlılık katsayılarında gözlenen durumu yatsıttığı; Yetenek ve ilgilere ilişkin alt ölçeklerde iki ölçüm arasındaki tutarlılığı değerlere ilişkin tutarlılıktan daha yüksek olduğu bulunmuştur. (Kuzgun 1988).

Envanterin ölçekler arası korelasyon katsayıları genellikle olumlu olup gerek yönleri gerekse miktarları beklentilere uygun bulunmuştur. (Kuzgun 1988).

(2) Envanterin Geçerliliği

Kendini değerlendirme envanterinin geçerliliği, envanteri yanıtlayan öğrenciler arasında yetenek, ilgi ve değerler yönünden var olması beklenen farkları yansıtma derecesine bakılarak belirlenmiş ve envanterin amaca uygun olduğu bulunmuştur. (Kuzgun 1988).

İşlem Yolu

Envanter Meslek Resimi, atölye ve bu iki dersten başka meslek dersi alan 174 lise son sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Uygulama okulun rehber öğretmeni ve uygulama yapılacak saatte ve envanterin uygulanacağı sınıfta dersi olan öğretmenle iş birliği yaparak gerçekleştirilmiştir. Uygulama başlamadan önce öğrencilere araştırmacı tarafından envanterin ne amaçla verildiği, kendilerine ne gibi faydaları olacağı konusunda bilgi verilmiş, sonuçların

kendilerine duyurulacağı belirtilerek Üniversite sınavı öncesinde kendilerine yardımcı olabileceği söylenmiş, cevaplarını herkesin içtenlikle vermeleri istenmiştir. Envanter sonuçlarının üniversite sınavı öncesi kullanılabilmeceğinin belirtilmesi ilginin oldukça yüksek olmasına neden olmuştur. Cevaplamaya geçilmeden önce araştırmacı tarafından bir örnek çözümlenerek envanterin nasıl cevaplanacağı gösterildi. Öğrencilere 45-60 dakika arasında cevaplama süresi verilmiştir. Tümünün bu sürede rahatlıkla cevaplayıp envanteri bitirdikleri gözlenmiştir.

Verilerin Analizi Yöntemi

Envanter uygulandıktan sonra her öğrencinin Şekil Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri puanı belirlenmiştir. Her öğrencinin birinci dönem karne notları okul müdürlüğünden alınmış, öğrencilerin meslek resimi, Atölye dersi ile bu iki dersin dışındaki diğer meslek derslerinin not ortalamaları belirlendikten sonra bunlar düşük ve yüksek olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Her grubun envanterin ilgili ölçeklerinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$), standart sapması (s) hesaplanmış ve ortalamalar arası farkın önemli olup olmadığı t testi ile test edilmiştir. Araştırmada hata payı 0.05 olarak kabul edilmiştir.

B Ö L Ü M III

B U L G U L A R

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Aşağıda ilgili denenceleri test etmek amacıyla meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin meslek resimi, atölye ve meslek dersleri başarı ortalaması yüksek ve düşük olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bunun için ders başarısı on (10) üzerinden beş (5) ve daha yüksek olanlara başarısı yüksek, dört (4) ve daha düşük olanlar düşük başarısı düşük kabul edilmiştir. Başarıları yüksek ve düşük olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yaratıcılık Değeri, Yeteneği Kullanma Değeri puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı test edilmiş, değişkenlere ilişkin puanların ortalamaları ve standart sapmaları ve t değerleri tablolarda belirtilmiştir.

1.0.Meslek Resimi Başarısının Yetenek, İlgi ve Değer Puanları İlişkisi.

1.1.Meslek Resimi Başarısının Şekil-Uzay Yeteneğine Etkisi:

"Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin şekil-uzay yeteneği puanları, başarı düzeyleri yüksek olanlara göre daha düşüktür" şeklinde ifade edilen

denence), başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 1'de verilmiştir.

TABLO 1

Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{X}$	s		
Yüksek	113	60.88	28.55	2.04	Önemli 0.05
Düşük	61	51.55	28.86		
$t_T = 1.65$			0.05		

Tablo 1'de görüldüğü gibi meslek resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ortalaması, başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ortalamasından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki farkın önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Meslek Resimi dersinde başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneklerinin de yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

1.2. Meslek Resimi başarısının Mekanik İlgisine Etkisi

"Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Mekanik İlgisi puanları, başarı düzeyleri yüksek olanlara göre daha düşüktür." şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Mekanik İlgisi puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO 2

Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Mekanik İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{X}$	s		
YÜKSEK	113	58.71	27.26	1.16	Önemsiz
DÜŞÜK	61	53.19	31.03		
				$t_T =$	1.65
					0.05

Tablo 2'de görüldüğü üzere meslek resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin mekanik ilgisi puanları ortalaması, düşük olan öğrencilerin mekanik ilgisi puanları ortalamasından daha yüksektir. Ortalamalar arasında

ki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin mekanik ilgisi puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin mekanik ilgilerinin de yüksek olacağı şeklindeki denence doğrulanmamıştır.

1.3. Meslek Resimi başarısının Güzel Sanatlar İlgisine etkisi:

"Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları, başarı düzeyleri yüksek olanlara göre daha düşüktür" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 3'de verilmiştir.

TABLO 3

Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	113	64.20	24.6	1.87	Önemli 0.05
Düşük	61	56.88	24.59		
				$t_T = 1.65$	0.05

Tablo 3'de görüldüğü üzere meslek resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin güzel Sanatlar İlgisi puanları ortalaması, başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları ortalamasından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki farkın önemli olup olmadığı t testi ile kontrol edildiğinde 0.05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Meslek Resimi dersinde başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlçilerinin de yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

1.4. Meslek Resimi başarısının Yeteneği Kullanma Değerine Etkisi:

"Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değerı puanları, başarı düzeyleri yüksek olanlara göre daha düşüktür" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değerı puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 4'de verilmiştir.

TABLO 4

Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	113	58.9	28.41	1.19	Önemsiz
Düşük	61	53.52	28.21		

$$t_T = 1.65 \quad 0.05$$

Tablo 4'de görüldüğü üzere meslek resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin yeteneği Kullanma Değeri puanları ortalaması, düşük olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları ortalamasından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek Resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değerlerinin de yüksek olacağı şeklinde denence doğrulanmamıştır.

1.5. Meslek Resimi Başarısının Yaratıcılık Değerine Etkisi:

"Meslek Resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük öğ-

rencilerin Yaratıcılık Değeri puanları, başarı düzeyleri yüksek olanlara göre daha düşüktür" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 5'de verilmiştir.

TABLO 5

Meslek Resimi Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Yaratıcılık Değeri Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	113	70.13	26.87	0.62	Önemsiz
Düşük	61	72.70	25.32		

$$t_T = 1.65 \quad 0.05$$

Tablo 5'de görüldüğü üzere Meslek Resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları ortalaması, düşük olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları ortalamasından daha düşüktür.

Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları arasındaki bu fark anlamlı

bulunmamıştır.

Meslek Resimi dersi başarıları yüksek olan öğrencilerin Yaratıcılık Değerlerinin de yüksek olacağı şeklindeki denence doğrulanmamıştır.

2.0. Meslek Derslerindeki başarının Yetenek, İlgi ve Değer Puanları ilişkisi:

2.1. Meslek Dersleri başarısının Şekil-Uzay Yeteneğine Etkisi:

"Meslek derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların puanları arasında fark yoktur" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 6'da verilmiştir.

TABLO 6

Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik				Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s	t değeri	
Yüksek	103	59.36	27.84	0.94	Önemsiz
Düşük	71	55.07	30.44		

$$t_T = 1.96 \quad 0.05$$

Tablo 6'da görüldüğü üzere meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ortalaması, başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ortalamasından daha yüksektir. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneklerinin, düşük olanların Şekil-Uzay Yeteneklerinden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

2.2. Meslek Dersleri Başarısının Mekanik İlgisine

Etkisi:

"Meslek derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç)

başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Mekanik İlgisi puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların puanları arasında fark yoktur" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Mekanik İlgisi puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 7'de verilmiştir.

TABLO 7

Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Mekanik İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	103	56.26	28.44	0.28	Önemsiz
Düşük	71	57.53	25.04		

$$t_T = 1.96 \quad 0.05$$

Tablo 7'de görüldüğü üzere Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Mekanik İlgisi puanları ortalaması, başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin Mekanik İlgisi puanı ortalamasından daha düşüktür. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Mekanik İlgisi

puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Mekanik İlgiilerinin, düşük olanların Mekanik İlgilerinden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

2.3. Meslek dersleri başarısının Güzel Sanatlar İlgisine Etkisi:

"Meslek derslerindeki (Meslek resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Güzel Sanatlar İlgisi puanları arasında fark yoktur" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 8'de verilmiştir.

TABLO 8
Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	103	58.88	24.33	1.77	Önemsiz
Düşük	71	65.63	25.04		

$$t_{T} = 1.96 \quad 0.05$$

Tablo 8'de görüldüğü üzere Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları ortalaması, başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanı ortalamasından daha düşüktür. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgilerinin, düşük olanların Güzel Sanatlar İlgilerinden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

2.4. Meslek Dersleri Başarısının Yeteneği Kullanma Değerine Etkisi:

"Meslek derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Yeteneği Kullanma Değeri puanları arasında fark yoktur" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 9'da verilmiştir.

TABLO 9

Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	103	54.95	28.48	1.18	Önemsiz
Düşük	71	60.14	28.15		

$$t_T = 1.96 \quad 0.05$$

Tablo 9'da görüldüğü üzere meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları ortalaması, başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanı ortalamasından daha düşüktür. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Yeteneği kullanma Değerlerinin, düşük olanların Yeteneği Kullanma Değerlerinden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

2.5. Meslek Dersleri Başarısının Yaratıcılık Değerine Etkisi:

"Meslek derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç)

başarı düzeyleri düşük öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları ile başarı düzeyleri yüksek olanların Yaratıcılık Değeri puanları arasında fark yoktur" şeklinde ifade edilen denence, başarı düzeyi yüksek ve düşük olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanı ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için, bağımsız örneklem grupları arasındaki ortalamalar arası farkı irdeleyen t testi ile kontrol edilmiş, ortalama, standart sapma ve t değeri Tablo 10'da verilmiştir.

TABLO 10

Meslek Dersleri Başarı Düzeyi Yüksek ve Düşük Öğrencilerin Yaratıcılık Değeri Puanları Ortalamaları s ve t Değerleri

Başarı Düzeyi	İstatistik			t değeri	Önemlilik Düzeyi
	N	$\bar{x}$	s		
Yüksek	103	68.73	27.37	1.64	Önemsiz
Düşük	71	75.21	24.10		

$$t_T = 1.96 \quad 0.05$$

Tablo 10'da görüldüğü üzere meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları ortalaması, başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanı ortalamasından daha düşüktür. Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testi ile yapıldığında, başarı düzeyi yüksek ve düşük öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları arasındaki bu fark anlamlı bulunmamıştır.

Meslek dersleri başarıları yüksek olan öğrencilerin Yaratıcılık Değerlerinin, düşük olanların Yaratıcılık Değerlerinden farklı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu bölümde denencelere ilişkin bulgular üzerinde durulmuştur.

B Ö L Ü M İ V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin Meslek Resimi, Atölye ve Meslek derslerindeki başarı düzeylerinin kendini değerlendirme ölçeklerinden Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri düzeyleri arasındaki bağlantılara ilişkin araştırmadan elde edilen sonuçların tartışması yapılmıştır.

1. 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 denencelerinde meslek resimi dersindeki başarı düzeyleri düşük olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri puanları başarı düzeyleri yüksek olanlara göre daha düşük olduğu ifade edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular 1.1 ve 1.3 denencelerini destekler nitelikte bulunmuştur. 1.2, 1.4 ve 1.5 denenceleri bulgular sonucunda desteklenir nitelikte bulunmamıştır.

Şekil-Uzay Yeteneği; şekiller arasında benzerlik ve farkları, şekillerdeki değişimin temelindeki ilkeyi algılayabilme, düzlem üzerine çizilmiş bir şekli, cisim üç boyutlu görebilme gücünü ifade eder (Kuzgun 1988). Passons, 1967 yılında Fresno Üniversitesinde yaptığı araştırmada yetenek testi sonuçlarının derslerdeki başarıyı

yordama gücünün oldukça yüksek olduğunu ifade etmektedir (Aktaran: İleri 1985).

Araştırmadan elde edilen sonuç, Haven (1965); Passons (1967) Chisson ve Lanier (1973), Bross (1979), un araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmuştur. Brown ve Lighsey (1969), Boyden (1970) in yaptığı araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmamıştır.

Meslek resimi dersinde başarılı olabilmek için öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneklerinin de yüksek olması beklenmiştir. Öğrenciler Şekiller arasındaki farkları ve benzerlikleri, şekillerdeki değişimin temelindeki ilkeyi algılayabilir, üç boyutlu bir şekli perpektif olarak görebilme ya da bir şekli, cismi üç boyutlu olarak görebilme yetenekleri yüksek olduğu sürece meslek resimi dersinde başarı sağlayabilirler. Kısaca Şekil-Uzay Yeteneği yüksek olanlar meslek resimi dersinde de başarılı olurlar.

Mekanik ilgisi çeşitli alet ve makinalar yapmak, işletmek ve onarmak gibi faaliyetlerden hoşlanmadır (Kuzgun 1988). Walsh ve Hanle (1975); Mesleki ilgi, akademik başarı ve akademik yetenek değişkenleri yönünden uygun olan ve olmayan meslek seçimi yapanlar ile meslek seçimi konusunda kararsız olan gruplar arasında fark olup olmadığını test etmek amacıyla yaptığı araştırmada ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçimi yapan kız öğrencilerin mesleki doyum puanlarının diğerlerinden daha yüksek

ve iş verimlerinin daha iyi olduğunu bulmuştur (Aktaran: Coştur 1989).

Meslek Resimi dersinde ise çeşitli alet ve makinalar yapmak, işletmek ve onarmak gibi faaliyetlerin bulunmaması nedeniyle öğrencilerin başarı düzeyleriyle Mekanik İlgisi puanları ortalamaları arasında fark bulunmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç, Walsh ve Hanle (1975) nin yaptığı benzer araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmamıştır.

Güzel Sanatlar İlgisi daha çok resim, heykel gibi plastik sanatlar ve el sanatları ile ilgili eserleri veya bu tür eserler ortaya koymaktan hoşlanmadır (Kuzun 1988). Meslek Resimi dersi öğrencilerin kendilerine ait belli bir eser ortaya koymalarına gerek olmayan öğretmenlerin yönlendirdiği bir ders olmasına rağmen, öğrencilerin orijinal bir eser veya iş ortaya çıkarabilmeleri için öncelikle bu eser veya iş'in bir plan ve çizimini yapmaları gerektiğinden Güzel Sanatlar İlgilerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuç, Walsh ve Hanle (1975) in yaptığı benzer araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmuştur.

Yeteneği Kullanma Değeri; kişinin belli bir alandaki yeteneğini kullanarak bu faaliyetin sonunda bir doyum el-

de etmesidir. Meslek Resimi dersi başarılarında da Lise son sınıf öğrencilerinin Şekil-Uzay Yeteneğini kullanarak bu dersten elde edecekleri başarının onların yeteneği kullanma değeri puanlarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmüştü. Elde edilen bulgulardan ise yeteneği Kullanma Değerinin Meslek Resimi ders başarısına etkisi olmadığı çünkü, öğrencilerin yeteneklerini kullanmadan çok derslerden elde edecekleri başarılarına önem vermeleri yüksek ve düşük Meslek Resimi başarısına sahip öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları ortalamaları arasında fark olmaması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç Özgüven (1970) in yaptığı benzer araştırmayla aynı yönde bulunmamıştır.

Yaratıcılık Değeri; kişinin işleri, gördüğünden, öğrendiğinden farklı biçimde yapma, yenilikler ortaya koyabilmesinden elde ettiği doyumdur. Meslek Lisesi son sınıf öğrencileri Meslek Resimi dersinde kendi yaratıcılıklarını kullanarak çeşitli projeler oluşturamamaktadırlar. Bu nedenle öğrencilerin Meslek Resimi ders başarı düzeyleriyle Yaratıcılık Değeri puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç Özgüven (1970) in yaptığı benzer araştırmayla aynı yönde bulunmamıştır.

2. 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 denencelerinde Meslek Derslerindeki (Meslek Resimi ve Atölye hariç) başarı düzeyleri düşük olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği, Me-kanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri puanları, başarı düzeyleri yüksek olanlardan farklı olmadığı ifade edilmişti. Araştırmadan elde edilen bulgular denencelerin tümünü destekler nitelikte bulunmuştur.

Meslek Liselerindeki meslek dersleri; Meslek Resimi hariç kuramsal derslerdir. Bu nedenle Meslek Resimi, diğer meslek derslerinden ayrı olarak araştırmaya alınmıştır.

Şekil-Uzay Yeteneği genelde cisimleri farklı yönlerden algılayabilmeyi, benzerlik ve farkları ayırt edebilmeyi gerektiren bir yetenektir. Meslek derslerinin bu yeteneklerle doğrudan bir etkileşimi olup olmadığı yapılan araştırma sonunda ortaya çıkarılmış ve Şekil-Uzay Yeteneğinin bu özelliği nedeniyle ders başarıları farklı öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ortalamaları arasında bir fark bulunamamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç, Brown ve Lighsey (1969), Boyden (1970) in yaptığı benzer araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmuş, Haven (1965), Passons (1967), Chisson ve Lanier (1973), Iross (1979)'un yaptığı benzer araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmamıştır.

Meslek dersleri öğrencilerin Atölyelerde yapacakları

derslerin kuramsal yönünün anlatıldığı derslerdir. Mekanik ilgisi çeşitli alet ve makinalar yapmak, işletmek ve onarmak gibi faaliyetlerden hoşlanmaktadır. Meslek derslerinde bu tür faaliyetlerin olmaması nedeniyle, yüksek ve düşük meslek dersi başarısına sahip öğrencilerin Mekanik ilgileri puanları arasında fark bulunmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç, Walsh ve Hanle (1975) in yaptığı benzer araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmamıştır.

Güzel Sanatlar ilgisi daha çok plastik ve el sanatları ile ilgili eserleri ortaya koymaktan hoşlanma olduğu; Meslek derslerinde de bu tür faaliyetlerde bulunulmaması nedeniyle başarıları farklı öğrencilerin Güzel Sanatlar ilgisi puanları arasında fark bulunmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç, Walsh ve Hanle (1975) in yaptığı benzer araştırma sonuçlarıyla aynı yönde bulunmamıştır.

Meslek liselerindeki Meslek dersleri öğrencilerin atölyelerde yapacakları işlerin kuramsal yönlerinin, öğretildiği derslerdir. Bu nedenle öğrenciler bu derslerde yeteneklerini kullanma fırsatını elde edememektedirler. Öğrencilerin yeteneklerini atölyelerde kullanarak doyuma ulaştıkları gözönüne alındığında kuramsal derslerin öğrencilerin yeteneği kullanma değerine etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuç, zgven (1970) in yaptığı benzer araştırmayla aynı yönde bulunmamıştır.

Meslek derslerinin kuramsal nitelikte dersler olması nedeniyle, ğrenciler Yaratıcılık Değerlerini uygulamalı dersler olan atölye ve Meslek Resimi derslerinde doyuma ulaştırma çabasındadırlar. Bu nedenle kuramsal nitelikte olan Meslek Dersleri başarı düzeyi farklı ğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanlarında farklılık bulunmamıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuç, zgven (1970) in yaptığı benzer araştırmayla aynı yönde bulunmamıştır.

B Ö L Ü M V

VARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde Gültepe Endüstri Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin Meslek Resimi, atölye ve Meslek Derslerindeki başarı düzeylerinin kendini değerlendirme Envanterinin Şekil-Uzay Yeteneği, Mekanik İlgisi, Güzel Sanatlar İlgisi, Yeteneği Kullanma Değeri, Yaratıcılık Değeri ölçekleri puanı düzeyleri arasındaki ilişkilere değinilmiştir. Daha sonra öğrencilerin kendi yetenek, ilgi ve değerlerine uygun mesleklere yönelip başarılı olmaları için önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma Sonunda Elde Edilen Vargılar Şunlardır:

Meslek Resimi ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları ortalamaları da yüksek bulunmuştur.

Meslek Resimi ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Mekanik İlgisi puanları, düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Meslek Resimi ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları ortalamaları da yüksek bulunmuştur.

Meslek Resimi ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları, düşük olanların puan-

larından farklı bulunmamıştır.

Meslek Resimi ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları, düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Meslek dersleri (Meslek Resimi hariç) ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Şekil-Uzay Yeteneği puanları, düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Meslek dersleri (Meslek Resimi hariç) ders başarısı yüksek olan öğrencilerin Mekanik İlgisi puanları, başarı düzeyi düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Meslek dersleri (Meslek Resimi hariç) ders başarıları yüksek olan öğrencilerin Güzel Sanatlar İlgisi puanları, başarı düzeyi düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Meslek dersleri (Meslek Resimi hariç) ders başarıları yüksek olan öğrencilerin Yeteneği Kullanma Değeri puanları, başarı düzeyi düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Meslek dersleri (Meslek Resimi hariç) ders başarıları yüksek olan öğrencilerin Yaratıcılık Değeri puanları, başarı düzeyi düşük olanların puanlarından farklı bulunmamıştır.

Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre şu öner-

rilerde bulunulabilir:

1. Mesleki yönlendirmenin sekiz yıllık ilkokul temel eğitiminin sonlarında başlaması. Böylece bireyler biranda meslek seçimiyle karşı karşıya gelip bocalamadan, daha isabetli seçimler yapmış olurlar.

2. Meslek Liselerine girecek öğrencilerin, bu liselere girmeden önce ortaokul sonunda seçecekleri meslekleri kendi yetenek, ilgi ve değerleri doğrultusunda seçmeleri gerekmektedir. Bu tür seçimler bireylerin hem kendi psikolojik doyumları ve okul başarıları için uygundur, hem de toplum tarafından daha kabul edilebilir olduğu ve bireylerin iş veremi artacağından ekonomiye olumlu etkileri olacaktır.

3. Meslek Lisesi giriş sınavlarının sadece başarıları değil, öğrencilerin ilgi, yetenek ve değerlerini de belirleyici bir sınav olması gerekmektedir. Kendilerine uygun bir mesleğe yerleşen bireylerin başarıları daha yüksek olacaktır.

4. Yapılan bu araştırmanın sadece endüstri Meslek Liseleriyle sınırlı tutulmayıp diğer meslek liselerinde de (Sağlık Meslek, Ziraat Meslek vb.) yapılması o liselerdeki öğrencilerin Yetenek, İlgi ve Değerleri konusunda da bilgi verebilir.

Bu bölümde araştırma sonunda elde edilen vargılar sunulmuş ve önerilerde bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

AKDEMİR, çağatay

- 1987 "Lise Öğrencilerinin Başarı Düzeylerinin Meslek Seçimine Etkisi."
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

COŞTUR, Recai

- 1989 "Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Programları Tercihleri, Bilişsel Tarzları ve Mesleki İlgileri Arasındaki İlişkiler."
(Yayınlanmamış Doktora Tezi.)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

ÇİMEN, Mehmet

- 1988 "Cinsiyet ve Bazı Sosyo-Ekonomik Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Mesleki İlgilerine Etkisi."
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

FREY, W., G.ANGEL, Sanay

- 1962 Öğrencilerin Meslek Gruplarına Bağlılıkları Değerler.
Ankara: MEB Talim ve Terbiye Dairesi Eğitim Araştırmaları ve Değerlendirme Merkezi.

KEPÇEOĞLU, Muharrem

- 1985 Psikolojik Danışma ve Rehberlik.
Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

KUZGUN, Yıldız

- 1976 "Öğrencilerin Mesleki Doyum ve Tercihleri."
Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri
Bilimler Dergisi, Cilt 8, Sayı: 1-2
Mart Ekim.

- 1982 Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve
İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına
Etkisi.
Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yayınları No:118

- 1988 Kendini Değerlendirme Envanteri'nin Geçerlik
ve Güvenirliğine İlişkin Çalışmalar.
Ankara: ÖYSM

NAVARO, Lea

- 1979 "The Effectiveness of A Simulation Game
in Improving the Vocational Decision-Making
of Adolescents."
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

ÖZDOĞAN, Fatma Selda

1988 "Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler
Yüksekokulu Birinci Sınıf Öğrencilerinin
Akademik Başarıları ile Üniversiteye Giriş
Puanları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma."

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

ÖZGÜVEN, İ. Ethem

1970 Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları
nı Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler.

Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

ÖZOĞLU, Süleyman Çetin

1982 Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma.

Izmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi

Yayınları No:3

SÜZEN, Derya

1987 "İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinde Yaratıcı
Düşünme Yeteneği ile Benlik Kavramı Arasın-
daki İlişki."

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

TÜRKER, Vural

- 1988 "Mesleğe Yönelme İlke ve Teknikleri
Ders Notları."
(Yayınlanmamış Ders Notları).

ULUSOY, Mustafa

- 1980 "Ortaokul III.Sınıf Öğrencilerinde Mesleğe
Yönelme."
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

UYSAL, Ş

- 1970 Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri.
Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yayınları No: 12

UZER, A.Sibel

- 1987 "Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Prog-
ramlarını Tercihleri ile Kendi Yetenek,
İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyi Arasındaki
İlişkiler." (Yayınlanmamış Doktora Tezi.)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

ÜLKÜ, Sıral

- 1976 "Lise II. Sınıflara Uygulanan Bir Grup
Rehberliği Programının Yönelme Açısından
Değerlendirilmesi." (Yayınlanmamış Doktora
Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.

YOUNIS, Baker

1986 "An Analysis Of Effects Of Selected Factors
on Vocational Aspirations And Expectations
Of Arab And Jewish High School Seniors."
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

